

／ Anàlisi de la producció de residus associada a la cistella estàndard de la compra a Menorca

Rezero

Fundació prevenció
residus i consum

Amb el suport de:

CONSELL INSULAR
DE MENORCA

MENORCA
RESERVA DE BIOSFERA

■ Anàlisi de la producció de residus associada a la cistella estàndard de la compra a Menorca

01.
Plantejament
de l'estudi

02.
Resultats

03.
Propostes

／ Anàlisi de la producció de residus associada
a la cistella estàndard de la compra a Menorca

01.

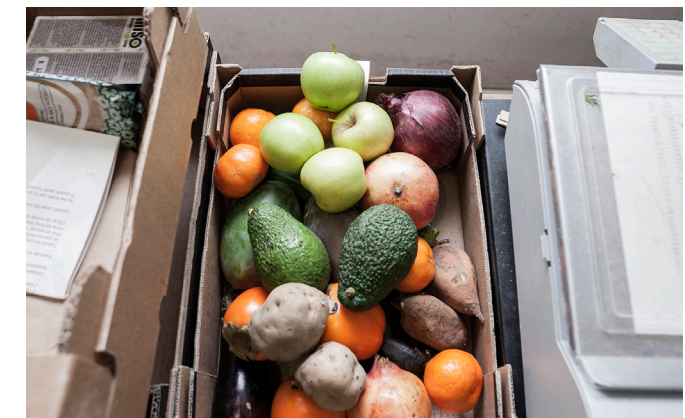
Plantejament
de l'estudi

Finalitat

Conèixer i analitzar els productes de la cistella de la compra estàndard de Menorca en base a criteris de **proximitat, producció ecològica, generació de residus associada als envasos i preu.**

Marcar possibles línies d'actuació, tant per a l'administració pública, com per als productors i envasadors, comerciants i persones consumidores, per **transitar cap un model de producció i consum conscient.**

Esdevenir un **document de suport per impulsar i monotonitzar polítiques de prevenció de residus i consum conscient** entre tots els sectors involucrats en la cadena de distribució de productes.

Adaptació cistella estàndard de la compra de Menorca

Verdures i hortalisses	Productes frescos d'origen animal	Preparats	Conserves	Begudes	Altres
Patates	Llet	Pizza	Tomàquet fregit	Aigua	Pa (baguette)
Tomàquets	Formatge semicurat			Refresc de cola	Galetes (tipus maria)
Pomes	logurt natural			Suc	Pasta
	Pernil dolç				Ous
	Pollastre				Sabó de mans
	Lluç				

Establiments analitzats

Nom establiment	Tipus d'establiment i identificació a l'estudi	Municipi
Hipercentro	Hipermercat 1	Maó
Diskont	Hipermercat 2	Ciutadella
Binipreu	Hipermercat 3	Maó
Cooperativa San Crispín	Supermercat 1	Alaior
Mercadona	Supermercat 2	Maó
Onofre Janer	Supermercat 3	Ferreries
Eroski	Supermercat 4	Ciutadella
Comestibles Gari	Comerç urbà 1	Maó
Can Bepis	Comerç urbà 2	Es Castell
Sa botiga de s'uestrà	Comerç urbà 3	Sant Lluís
Mercat municipal de Ciutadella	Mercat 1	Ciutadella
Mercat municipal de Maó	Mercat 2	Maó

Metodologia de compra

Compra dels productes de la cistella estàndard en **els principals formats d'envàs disponibles**

Compra per **triplicat** per cada envàs

Incloure compra amb bossa o carmanyola pròpies pels productes trobats a granel

Exemples de diversos formats d'envàs que es poden trobar per a alguns productes als establiments analitzats.

Patates

Granel amb bossa pròpia
Granel amb bossa compostable
Granel amb bossa de plàstic LDPE
Malla

Pizza

Envàs de plàstic
Capsa de cartró (les congelades)

Tomàquets

Granel amb bossa pròpia
Granel amb bossa compostable
Malla
Safata de cartró i embolcall de plàstic
Safata de plàstic i embolcall de plàstic

Tomàquet fregit

Bric
Llauna d'alumini
Pot de vidre

1. Anàlisi d'impacte ambiental dels envasos

Pesatge de tots els envasos (per als envasos de compra a granel amb envàs reutilitzable s'ha dividit entre el nombre d'usos estimat: 50 per a la carmanyola de PP i la ouera de cartró i 100 per les bosses de cotó)

Càlcul de les **emissions de GEH** (en CO₂ eq.) associades al cicle de vida del material de cada envàs

Avaluació de la **reciclabilitat** de cada envàs

Anàlisi dels **envasos superflus** pels productes envasats

2. Anàlisi dels establiments (mitjançant qüestionari)

Serveis que ofereixen els establiments (xarcuteria, forn/pastisseria, fruiteria, etc).

Els **formats d'envàs disponibles** per cada producte de la cistella.

La possibilitat de realitzar la **compra a granel o en envàs retornable**.

La possibilitat de trobar els **productes de proximitat i ecològics**.

Canvis en la política d'empresa com a conseqüència de la crisi sanitària per la **Covid-19**.

3. Anàlisi de la compra sota criteris de consum conscient

Simulació d'una compra basada en criteris de consum conscient a tots els establiments escollits per analitzar-ne l'impacte ambiental en cadascun d'ells.

Criteris seguits:

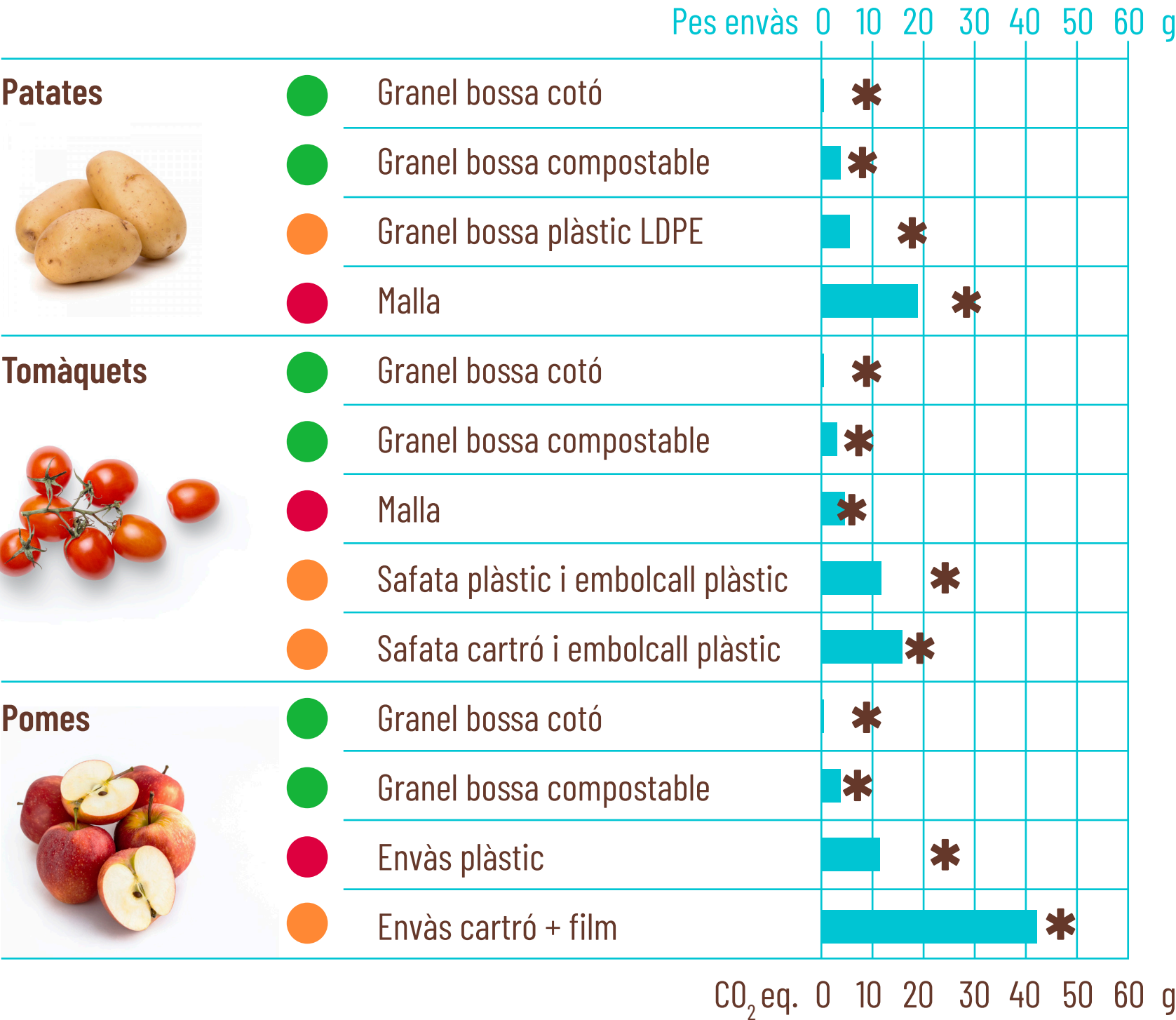
- Mínima producció de residus d'envasos
- Màxima reciclabilitat dels esvasos
- Mínimes emissions de CO₂ eq. dels envasos

■ Anàlisi de la producció de residus associada a la cistella estàndard de la compra a Menorca

01.
Plantejament
de l'estudi

02.
Resultats

Anàlisi d'impacte ambiental dels envasos

■ Pes envàs (g)
* Emissions CO₂ eq. (g)

Nivell reciclabilitat:

● Baix
● Mitjà
● Alt (o envàs reutilitzable)

L'impacte ambiental de cada tipus d'envàs s'avalua en funció del seu **pes**, les **emissions de GEH** associades i la seva **reciclabilitat**.

S'ha determinat el tipus d'**envàs preferible**, segons criteris sostenibles, per a cada aliment de la cistella, que és aquell que **presenta una menor generació de residus en pes**, **menors emissions de GEH** i una **reciclabilitat més elevada**.

Envasos més sostenibles

Per als aliments amb possibilitat de compra a granel, **l'envàs més sostenible és el reutilitzable** (bosses, carmanyoles o oueres pròpies). Per productes envasats, **l'envàs retornable** és preferible per aquells productes envasats on sigui adequat.

Per productes envasats, **el cartró i el vidre són els materials d'envàs més sostenibles**. En cas que no es trobin envasats en aquests materials, cal prioritzar els envasos simples **monomaterials**.

La gran **diversitat d'envasos** per un mateix producte i la **manca d'informació** clara d'impacte social i ambiental de l'envàs, **difículten al consumidor a l'hora d'identificar quins són aquells productes amb envasos més sostenibles**.

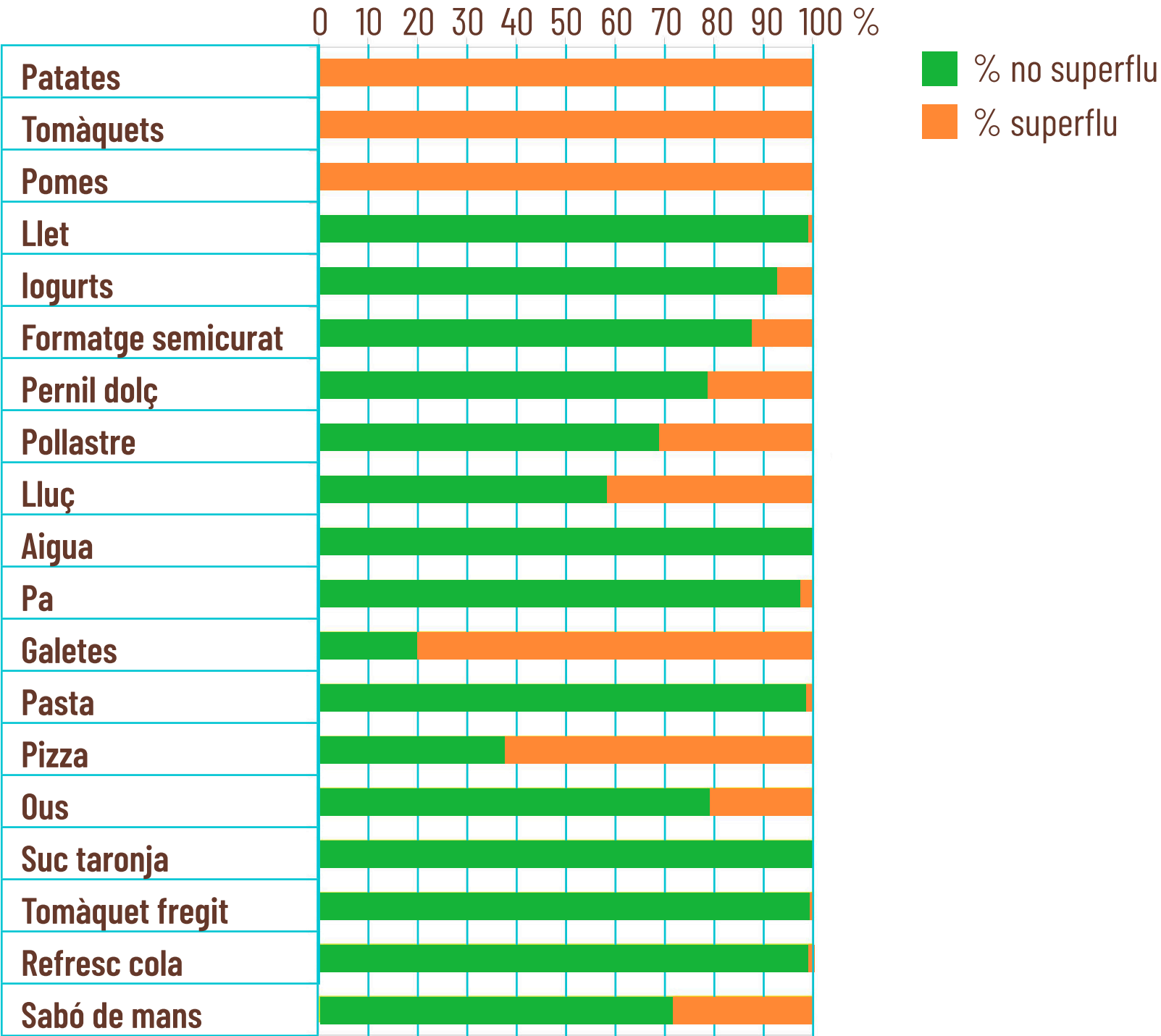
* Els envasos compostables no són una alternativa sostenible als envasos de plàstic d'un sol ús, ja que presenten inconvenients a l'hora de reciclar-los (excepte les bosses).

Producte	Tipus d'envàs
Patates	Bossa de cotó pròpia
Tomàquets	Bossa de cotó pròpia
Pomes	Bossa de cotó pròpia
Llet	Ampolla de vidre
logurt natural	Pot gran de cartró
Formatge semicurat	Carmanyola de PP pròpia
Pernil dolç	Carmanyola de PP pròpia
Pollastre	Carmanyola de PP pròpia
Lluç	Carmanyola de PP pròpia
Refresc de cola	Ampolla de vidre retornable
Aigua	Ampolla de PET
Suc	Ampolla de vidre
Tomàquet fregit	Pot de vidre
Pa	Bossa de cotó pròpia
Ous	Ouera de cartró
Galetes	Bossa única de plàstic
Pasta	Capsa de cartró
Pizza	Envàs al buit LDPE
Sabó del mans	Format sòlid: envàs de paper i cartró

Envasos superflus

Exemples d'envasos (o parts d'envàs) superflus trobats: majoria d'envasos de fruita i verdura, cartrons o films d'unió d'envasos individuals, taps de brics, bosses o films addicionals, materials d'absorció en envasos de carn, capses de cartró per envasos individuals, finestres de plàstic.

Per la fruita i la verdura, el 100% dels envasos trobats s'han considerat superflus.

El pes dels envasos en la cistella de la compra

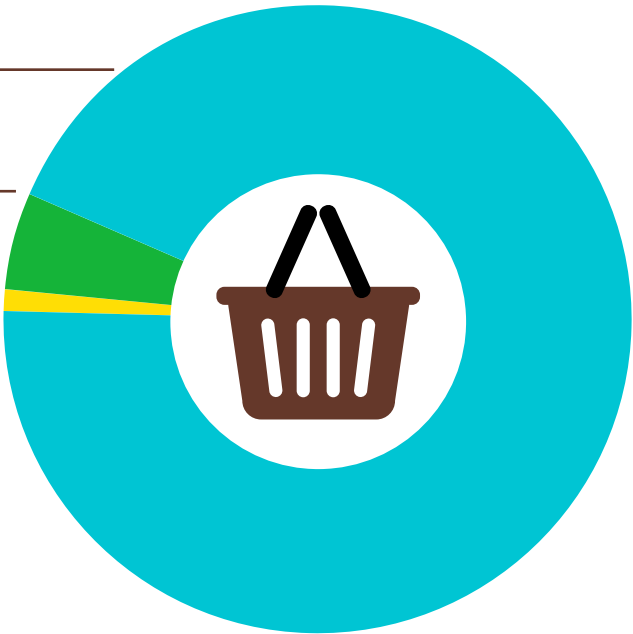
D'una compra amb productes estàndard **de 15,28kg, 0,97kg corresponen a envasos**, equivalent a un 6,2% en pes sobre el total (0,83kg són no superflus i un **0,14kg són superflus**).

Els productes de la cistella més envasats (que tenen un % major de pes d'envàs respecte el pes total del producte) són els iogurts, el tomàquet fregit, la pizza i el suc de taronja.

15,28 kg / pes producte

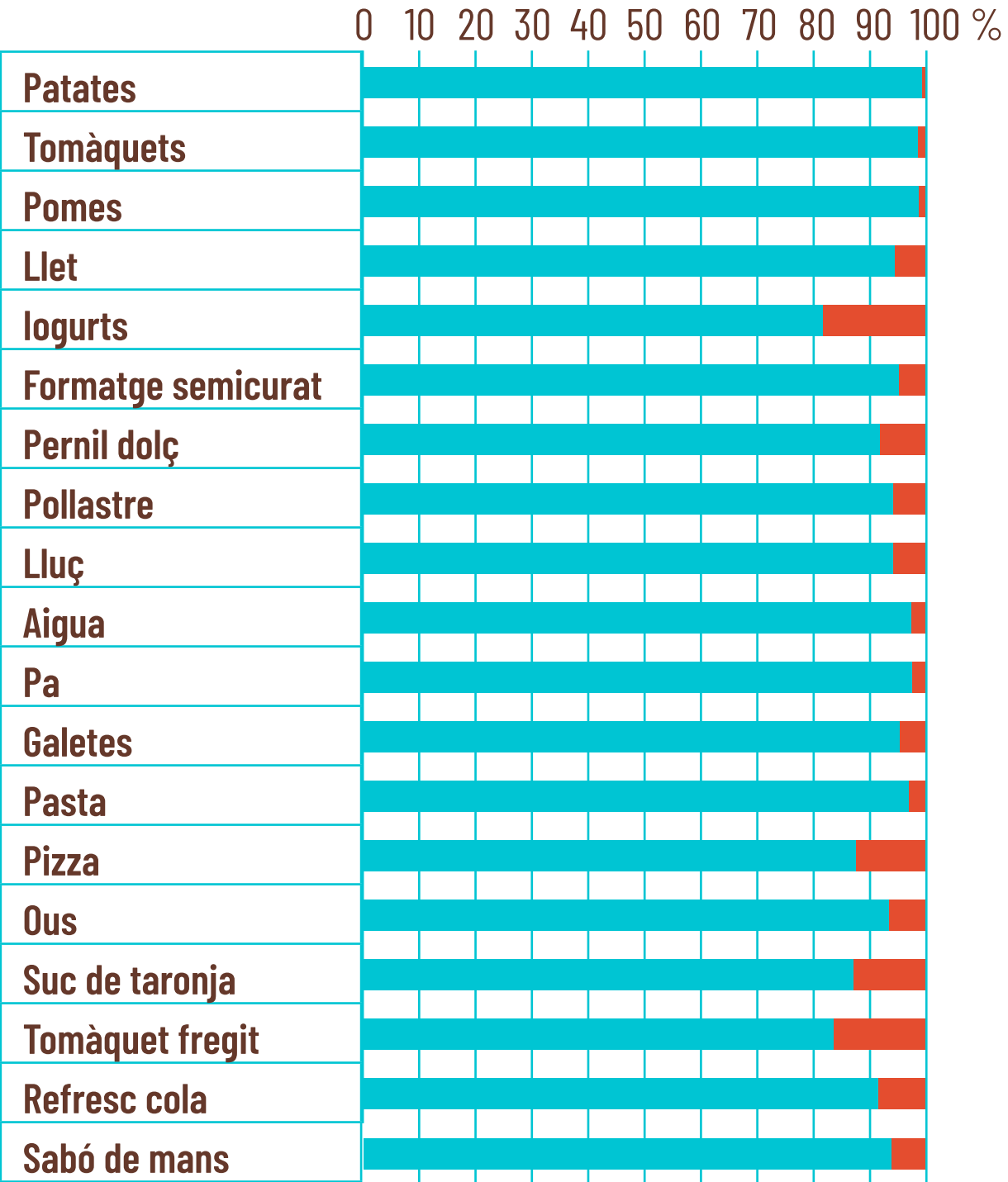
0,83 kg / pes envàs no superflu

0,14 kg / pes envàs superflu

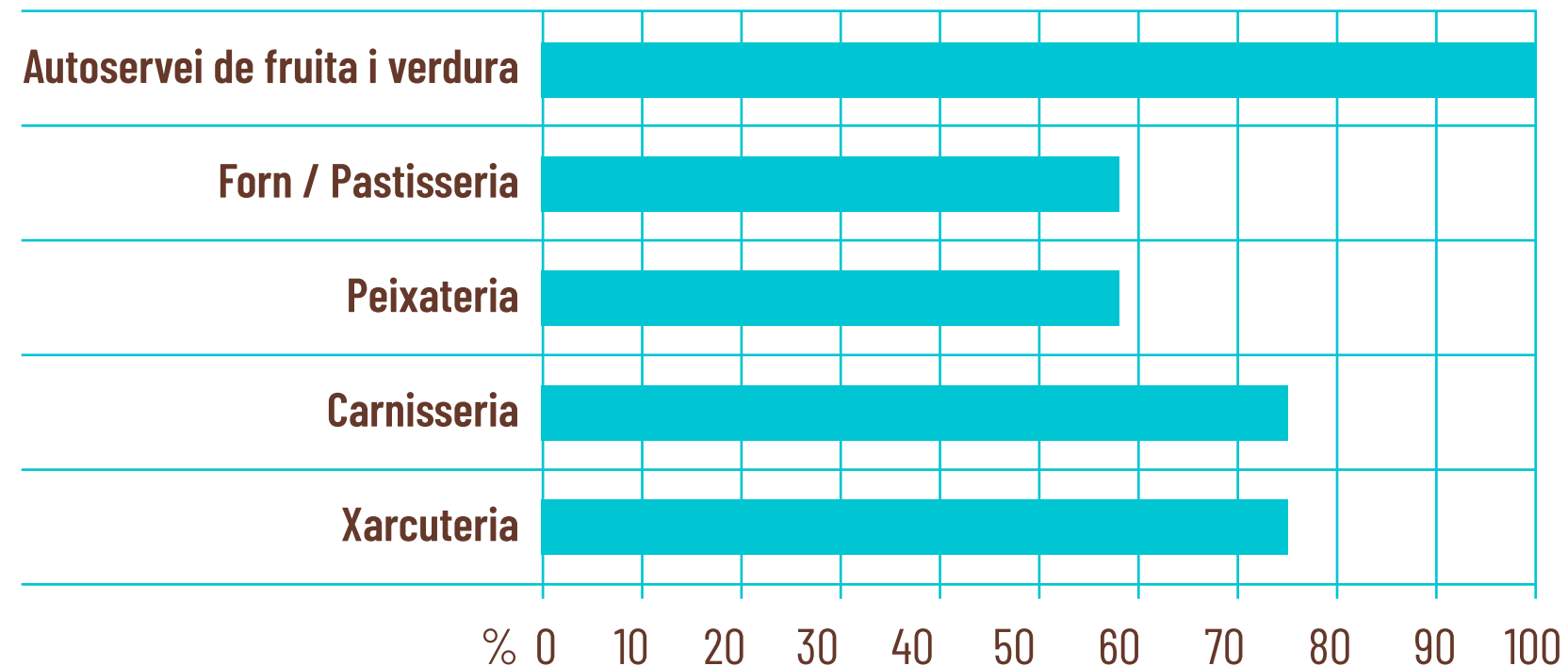
pes producte

pes envàs

Serveis

Percentatge dels establiments analitzats que tenen el servei

La secció d'**autoservei de fruita i verdura és la més comuna** entre tots els establiments visitats; les menys comunes són el forn/pastisseria i la peixateria (tot i trobar-se en més del 50% dels establiments).

Aquest tipus de serveis faciliten a les persones consumidores poder realitzar una **compra a granel** dels productes oferts.

Aquests tipus de serveis solen complementar l'oferta dels productes envasats de l'establiment, fet que fa **augmentar la diversitat d'oferta per un mateix producte i augmenta també l'opció de trobar producte de proximitat o ecològic**.

[illegible]

Venda a granel i en envàs retornable

A cap establiment s'ha trobat la totalitat de productes que es podrien adquirir a granel en aquest format. De mitjana, **el 34% dels productes de la cistella estàndard de Menorca s'han trobat a granel**, molt per sota del 58% esperat.

Els establiments amb una **major oferta de producte a granel** són els **mercats tradicionals**, seguits dels **hipermercats**.

Els productes **més fàcils de trobar a granel són les fruites i verdures**, seguit del pa i dels productes de carnisseria, xarcuteria i peixateria. La resta de productes no es troben a granel de forma generalitzada.

Actualment hi ha a disposició dels consumidors una gran quantitat i varietat d'**aliments sobreenvasats de forma innecessària amb envasos d'un sol ús**.

Només s'ha trobat un exemple de producte amb envàs retornable (el refresc de cola), posant de manifest la **necessitat d'implementar polítiques i mesures que afavoreixin aquest format d'envasat, com els sistemes de dipòsit, devolució i retorn (SDDR)**.

La crisi de la covid-19 ha augmentat les limitacions a l'hora de consumir sense generar residus.

☒ Proximitat ☐ No proximitat ☐ No trobat

[illegible]

Producte de proximitat

La possibilitat de trobar **productes de proximitat** (produïts dins el territori de les Illes Balears) és més elevada als **mercats tradicionals**, així com a l'hipermercat 2 (més del 50% dels productes). Els supermercats amb menys oferta de productes de proximitat (menys del 20%) són els supermercats 2 i 4.

Les fruites i verdures es troben majoritàriament de proximitat, tot i que són productes molt estacionals, fet pel qual la seva disponibilitat depèn de la temporada de collita.

La llet, el formatge semicurat, el pa i els ous són els trobats en major percentatge de proximitat, amb un 92%, mentre que els iogurts, l'aigua, el tomàquet fregit i la pasta no s'han trobat de proximitat a cap establiment.

A tots els establiments analitzats s'han pogut trobar productes amb el distintiu «**Menorca Reserva de Biosfera**».

☒ Ecològic ☐ No ecològic ☐ No trobat

[illegible]

Producte ecològic

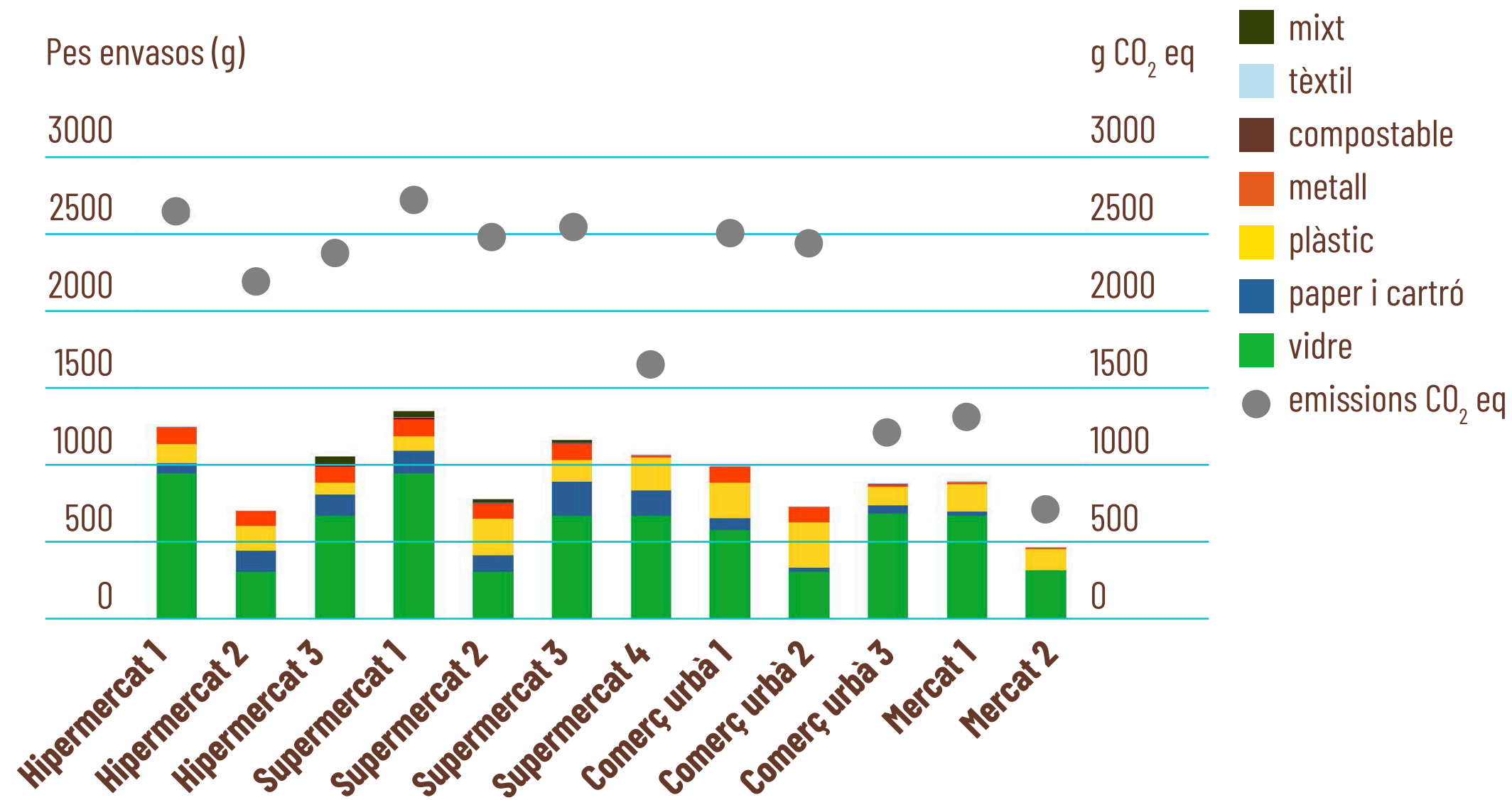
La mitjana d'**aliments de producció ecològica de la cistella** de la compra estàndard que es poden trobar en aquests establiments se situa al voltant del **26,5%**.

La possibilitat de trobar els productes de la cistella ecològics ha estat molt elevada (del 70%) al **mercat 1**, seguit del **supermercat 1** i l'**hipermercat 3**. La resta d'establiments ofereixen menys del 50% dels productes de la cistella en versió ecològica, fet que posa de manifest la necessitat d'augmentar l'oferta de productes ecològics al total dels comerços i supermercats.

Els productes que es poden trobar en versió ecològica amb més facilitat són **el tomàquet fregit, la pasta, la llet i el suc**. Les fruites i verdures s'han trobat ecològiques en menys d'un 20% dels establiments.

Més de la meitat dels productes ecològics es podrien adquirir a granel en envàs propi. Tanmateix en la majoria d'establiments (especialment supermercats i hipermercats) només s'han trobat envasats o sobreenvasats.

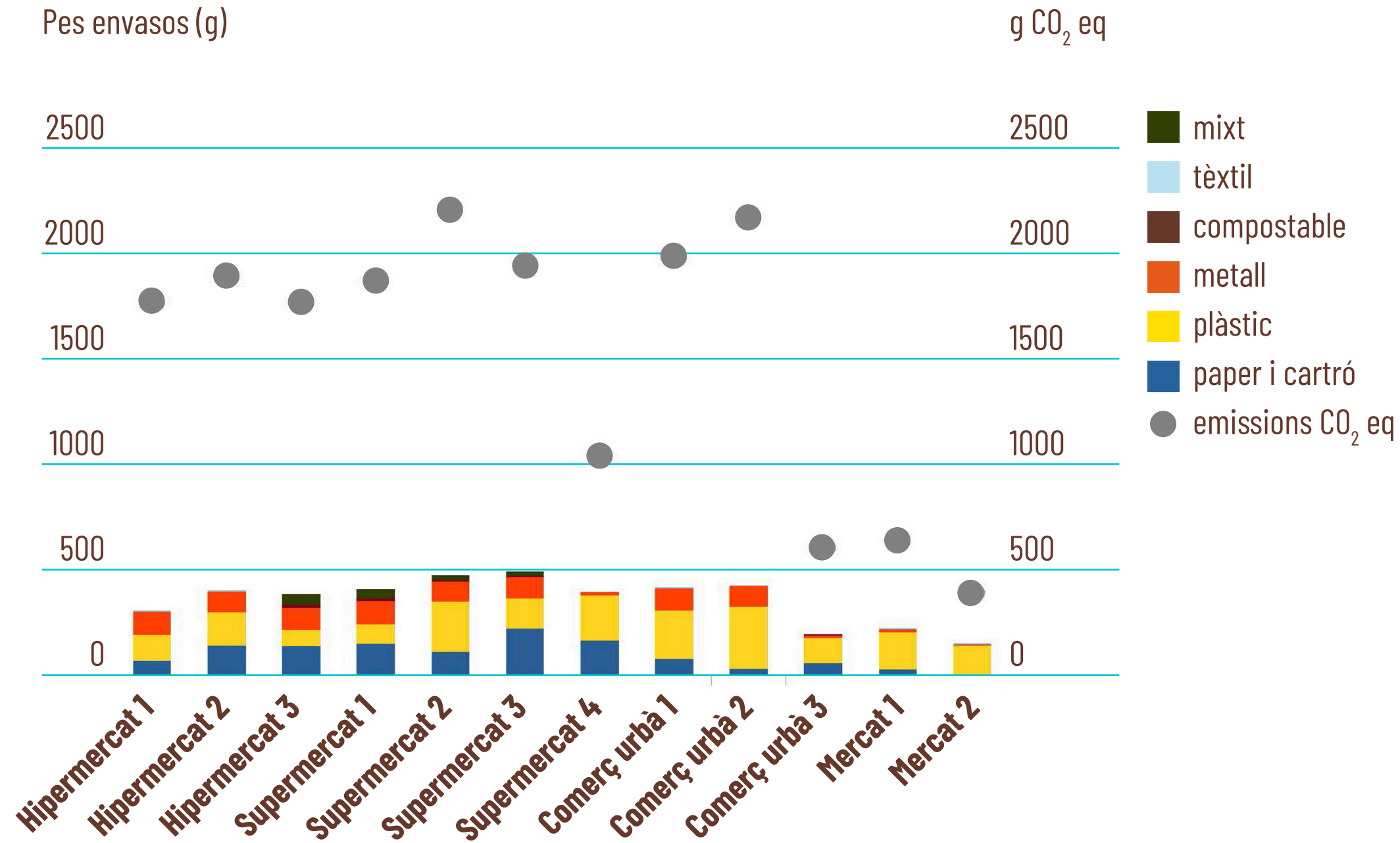
Anàlisi de la compra sota criteris de consum conscient

Els **envasos de vidre** representen el pes majoritari de la compra de la cistella estàndard de Menorca sota criteris de sostenibilitat i consum conscient, especialment a l'hipermercat 1 i al supermercat 1.

Les emissions i el pes més baixos corresponen al **mercat 2**, coincidint amb l'oferta de refresc de cola amb ampolla retornable i amb una gran oferta de productes que s'han pogut adquirir a granel amb envàs propi.

Anàlisi de la compra sota criteris de consum conscient

La compra sota criteris de sostenibilitat als **mercats tradicionals** i al **comerç urbà 3** presenta un impacte ambiental molt menor, degut a que hi ha una **major oferta de compra a granel o en envàs de vidre**.

A la resta d'establiments les **altes emissions** són degudes principalment a l'oferta de productes en **materials plàstics o metall**.

■ Anàlisi de la producció de residus associada a la cistella estàndard de la compra a Menorca

01.
Plantejament
de l'estudi

02.
Resultats

03.
Propostes

Foment del granel i l'eliminació d'envasos

Revisió i actualització de la normativa relativa a la venda a granel en harmonia amb la reducció dels impactes ambientals dels productes i els requeriments de seguretat alimentària.

Establir una definició d'"envàs mínim" d'acord amb criteris actualitzats i un enfocament del cicle de vida, eliminant el pes com a criteri per la seva definició.

Incorporar una correcta definició d'"envàs superflu" i "sobreenvasat" i la prohibició d'aquests.

Incorporar l'obligatorietat per part dels establiments comercials que venguin productes frescos i begudes d'**acceptar envasos reutilitzables** per part de les persones consumidores.

Impulsar un protocol de reutilització entre el comerç.

Foment de l'ús d'envasos retornables

Incrementar la quota de mercat dels envasos reutilitzables als comerços i supermercats mitjançant l'establiment d'acords de col·laboració entre tots els actors.

Obligatorietat per als establiments de superfície major als 200 m² d'habilitar un **espai on les persones consumidores puguin dipositar aquells envasos no desitjats per ser considerats innecessaris**.

Elaborar un **catàleg de proveïdors** locals que ofereixen els seus productes en format retornable i identificar en quins establiments es poden adquirir.

Promoure i facilitar al màxim l'aplicació de **sistemes de dipòsit, devolució i retorn (SDDR)**.

Fomentar entre els comerços l'ús d'envasos reutilitzables (sistema de dipòsit o propis de les persones consumidores).

Foment dels productes ecològics i de proximitat

Impuls de campanyes, per part de l'administració i els governs locals, que promoguin la compra de productes de proximitat i ecològics entre les persones consumidores.

Proporcionar informació per a les persones consumidores sobre models de producció sostenibles, com la producció local, ecològica i responsable. Aquesta informació es pot mostrar a l'etiquetatge dels productes a l'establiment o bé incorporant noves tecnologies.

Mesures de fiscalitat ambiental

Implementació de sistemes d'**incentius econòmics per part de les administracions locals vinculats a la taxa de residus** per aquells establiments que permetin fer una compra lliure d'envasos d'un sol ús i/o que disposin d'una àmplia oferta d'envasos retornables per tal de recompensar la seva contribució a la minimització de residus.

Prohibició i penalització, mitjançant taxes econòmiques, de determinats elements d'envasat en funció del seu impacte ambiental y que penalitzin l'ús de plàstic d'un sol ús. Paral·lelament, introducció d'**incentius econòmics per als productes a granel o envasats en formats reutilitzables**.

Implantar sistemes de **responsabilitat ampliada del productor (RAP)** amb **eco-modulació de taxes**.

Introducció de **criteris de compra pública** per part del Consell Insular i les administracions locals que fomentin la prevenció de residus, els productes de proximitat i ecològics.

Mesures d'I+D

Desenvolupar **eines de d'anàlisi o bases de dades** que permetin comparar els envasos que es troben disponibles en el mercat i que són similars en quant al volum i al material utilitzat.

Desenvolupar **Anàlisis de Cicle de vida (ACV) específics per a l'àmbit balear.**

Investigar **models de reutilització o de retorn d'envasos** per productes més enllà de les begudes.

Potenciar l'**eco-disseny dels productes i el seu envasat**, especialment per aquells sobreenvasats.

Propostes de millora en els hàbits de consum de la ciutadania

Identificar, donar visibilitat i promocionar als establiments i xarxes d'establiments balears que introdueixen mesures per reduir la generació d'envasos d'un sol ús, així com l'oferta de producte local i producte ecològic que permeten a les persones consumidores fer un consum conscient.

Campanyes de sensibilització, generalitzades i amb projecció mediàtica, per a donar a conèixer els impactes ambientals i socials de la generació de residus d'envasos innecessaris i incentivar l'ús d'envasos reutilitzables per anar a comprar.

Etiquetatge dels productes que inclogui informació ambiental i social sobre els impactes del propi producte i de l'envàs.

Prohibir l'ús indiscriminat de certs eslògans sobre productes i envasos amb mencions no certificades, per tal d'evitar la falsa eco-publicitat, el greenwhasing i la confusió de les persones consumidores.

／ Anàlisi de la producció de residus associada a la cistella estàndard de la compra a Menorca

Rosa Garcia
rosag@rezero.cat

Roser Badia
roserb@rezero.cat

Amb el suport de:

Rezero

Fundació prevenció
residus i consum

www.rezero.cat

CONSELL INSULAR
DE MENORCA

MENORCA
RESERVA DE BIOSFERA